

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

Duidelijke visie op het houden van geiten

Geiten houden begint met een duidelijke visie. Dat bleek tijdens een studiereis naar 2 geitenbedrijven in de Nederlandse provincie Noord-Brabant. Beide bedrijven leggen de nadruk op andere aspecten van de geitenhouderij. – DIANE SCHOONHOVEN, BEROEPSWERKING –

We gingen op bezoek bij de Biologisch-Dynamische Geitenboerderij-Kaasmakerij Saanen Hof in Heeze. Dit bedrijf legt zich vooral toe op de biologische en dynamische aspecten van het houden van geiten. Bedrijfsleider *Rinie Raijmakers* van *Janneke's Hoeve* in Asten focust zich vooral op de fokkerij, in relatie met voeding en diergezondheid.

Demetervoorwaarden

Het Saanen Hof van de familie Wanders bestaat sinds 1980. Toen werd er gestart met het melken van 70 geiten. De melk

van deze geiten werd verwerkt tot kaas die op verschillende markten werd verkocht. Ideologische motieven lagen in 1984 aan de basis van de keuze voor een biologische bedrijfsvoering. Er werd nog steeds kaas gemaakt, maar in de plaats van die op de markt te verkopen, zocht de familie Wanders handelaars in Nederland en Duitsland die voor voldoende afzet konden zorgen. De markten waren immers pas vrij laat afgelopen, waardoor men de geiten vaak niet op tijd kon melken. In 1997 koos het bedrijf voor een biologisch-dynamische bedrijfsvoering volgens de Deme-

tervoorwaarden. Deze gaan verder dan de Europese wetgeving voor biologische landbouw. *Jan Wanders*: "In de jaren 90 draaide ons bedrijf erg goed. We konden ons permitteren om volgens de Demetervoorwaarden te produceren. Dit houdt in dat het bedrijf volledig grondgebonden wordt gerund. Van de diervoeders moet 70% op het bedrijf zelf geteeld worden en alle voder moet 100% biologisch zijn. Dit is een veel moeilijker productiewijze dan die van de biologische landbouw, want daar mag bijvoorbeeld nog 10% niet-biologisch voer worden gebruikt. Eerlijk gezegd vonden we de regels voor biologische landbouw niet ver genoeg gaan. Nu we biologisch-dynamisch zijn, leveren we in feite meer inspanningen voor hetzelfde geld!" Toch is de familie Wanders ook realistisch: "Het plaatje moet economisch gezien wel kloppen. Als we op dat vlak niet goed draaien, moet er wel wat ingeleverd worden op principes."

Het Saanen Hof telt momenteel 700 melkgeiten en intussen werken naast Jan en Maria Wanders ook hun zoon, schoondochter, dochter en een knecht op het bedrijf. Ook voor de kaasmakerij kunnen ze nog rekenen op een medewerker. Vooral de teelt van voeders op de 70 ha grond die het bedrijf bewerkt, neemt de nodige tijd in beslag. Het teeltplan bestaat uit 40 ha luzerne, 6 ha triticale, 5 ha natuurgras en 5 ha blijvend grasland als huiska-

vel, dat wordt gebruikt voor de verplichte buitenloop van de geiten. De overige 8 ha grond wordt verhuurd voor de teelt van biologische groenten. Deze teeltrotatie past goed in de bedrijfskringloop en wordt gebruikt om de hoge pachtprizen die het bedrijf betaalt gedeeltelijk te compenseren. Om zeker te zijn dat alle grond die inmiddels biologisch is niet door een gangbare landbouwer wordt gepacht – en zodoende opnieuw niet-biologisch wordt – is het bedrijf bereid om hoge prijzen te betalen voor de pachttermijn. De familie Wanders voert alle veldwerkzaamheden zelf uit. Ze zijn van mening dat de machines van een loonwerker te zwaar zijn en daar is luzerne, die ongeveer 3 jaar op hetzelfde perceel blijft staan, nogal gevoelig voor. Het bedrijf verbouwt geen maïs, een rantsoen op basis van maïs en luzerne bevat te weinig eiwitten. Dit kan je weliswaar compenseren door aangekocht eiwit in het rantsoen te brengen, maar de goedkoopste eiwitbron – sojaschilfers – kost ongeveer 700 euro per ton! Ook de weimelk die vrijkomt bij de kaasproductie wordt vervoerd aan de geiten. Deze weimelk wordt ook gebruikt bij het inkuilen, voor een snelle conservering in de kuil is melkzuur van belang.

Volgens de Demetervoorwaarden mogen geiten niet onthoofd worden. Hier heeft de familie Wanders het soms wel moeilijk mee: “Inmiddels hebben we ermee leren leven dat onze geiten meer kapotte uiers en breuken oplopen. Ze gaan zeker een jaar eerder naar het slachthuis omdat ze hoorns hebben. We gebruiken nu hoornloze bokken zodat we op termijn steeds minder nadelen van hoorns zullen ondervinden.” Het bedrijf zet vooral eigen bokken in. KI zou wenselijk zijn, maar er mogen geen hormonen gebruikt worden om de geiten op hetzelfde moment brongstig te krijgen. Hierdoor is KI moeilijk toe te passen.

De huidige melkproductie bedraagt ongeveer 3,2 kg per geit per dag, vaak met zeer hoge gehalten, tot 80 graden vet. Sinds kort wordt tijdens het melken de melksnelheid, het volume en de geleidbaarheid gemeten. Op termijn wil men deze informatie koppelen aan de hoeveelheid krachtvoer die men in de melkput bijvoert. Het melken gebeurt in een 64-stands-carrouselmelkstal. Een persoon is 2,5 uur bezig om alle werk gedaan te krijgen. Ook de geiten die zichzelf droogzetten, gaan door de melkput. Zo hebben deze geiten dagelijks wat beweging, ook al omdat de familie Wanders in de geitenstapel geen groepen vormt, maar alle geiten in 1 pot houdt.

Kaasmakerij

Bij de start van de geitenboerderij verwerkte de familie Wanders zelf alle melk tot geitenkaas. Toen ze in 2003 een nieu-

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

De familie Wanders vond de regels voor biologische landbouw niet ver genoeg gaan. Ze werken nu volgens de strengere Demetervoorwaarden.

we stal voor de melkgeiten bouwde, werd de oude stal omgebouwd tot een grotere kaasmakerij. Sinds de uitbreiding van het bedrijf haalt een melkerij een keer om de 14 dagen melk op, zeker nu door de Q-koorts de verkoop van geitenkaas gedaald is. Op het bedrijf maakt men elke dag kaas, ook op zondag. Omdat de kaasmarkt vrij klein is, maakt de familie Wanders zo veel mogelijk soorten kaas. Door een groot aanbod van producten kan toch het nodige volume geitenmelk worden afgezet. Enkele jaren geleden besliste de familie Wanders om terug te keren naar de markten. Momenteel doen ze een lokale wekelijkse markt. Op deze manier verkleint de afstand tot de consument, wat men als een groot voordeel ziet.

Fokkerij als passie

Rinie Raijmakers heeft een heel andere visie op het houden van geiten. “De voorbije jaren produceerde ik met 450 geiten ongeveer 600.000 á 650.000 kg per jaar. Dat is zo’n 1400 kg per geit. Inmiddels heb ik de stal in oppervlakte verdubbeld, maar ben ik voorlopig niet van plan om meer dan 550 of 600 melkgeiten te houden. Hierdoor hebben de geiten meer ruimte per dier en kunnen ze makkelijker meer melk produceren zonder dat ze daarbij aan gezondheid inboeten. Een productie van 1500 kg melk binnen 2 tot 3 jaar lijkt haalbaar. Niet dat ik streef naar de hoogste melkproductie, maar ik wil wel de beste productie die bij de geit past realiseren. Ik denk namelijk dat er in de geitenhouderij nog erg veel kan verbeteren. Op dit moment is er bijvoorbeeld nog maar weinig bekend over de mineralenbehoefte van een geit. Binnenkort stap ik over naar een nieuwe dierenarts. Op basis van bloedonderzoeken willen we kijken hoe we het rantsoen van de dieren kunnen aanpassen.”

Voordat Rinie Raijmakers een geitenbedrijf startte, werkte hij als vertegenwoordiger bij Cehave. “Ik dacht dat ik alles wist en makkelijk een geitenbedrijf kon starten. Maar dat viel toch nog tegen, ik heb ook de nodige fouten gemaakt. Nu maak ik weliswaar minder fouten, maar moet ik misschien oppassen voor bedrijfsblindheid.” Op dit moment melkt Rinie 570 geiten, in de toekomst zou hij met een bedrijfspartner willen samenwerken, waarmee hij het geitenbedrijf gezamenlijk kan uitbaten. Rinie zou dan meer tijd aan fokkerij en KI willen besteden. Op dit moment worden op het bedrijf elk jaar 50 tot 100 geiten met KI geïnsemineerd. De resultaten zijn niet bijster goed. Soms zijn

60% van de geïnsemineerde geiten drachtig, maar vorig jaar bleek van een groep van 40 geiten maar 1 geit vol te zijn. Dat is slechts 2,5%! Toch blijft Rinie gebruik maken van KI om op die manier vers bloed in de veestapel te brengen.

Op het bedrijf zijn er verschillende geitenrassen: de hoogproductieve Nederlandse witte melkgeit, Nubische geiten om het vet- en eiwitgehalte te verhogen en Alpinegeiten voor een hoge persistentie zonder te vervetten. Vooral de kruisingen van deze 3 rassen bevallen Rinie erg goed, zij hebben alle goede eigenschappen in zich. Inmiddels heeft Rinie 7 geiten die 10.000 kg melk produceerden en dit jaar worden dat er nog meer. Ook staat Rinie met zijn geiten en bokken steeds hoog in de top 100-lijsten, samengesteld door ELDA

hand heeft hoe het bekappen gebeurt. Een nadeel is dat dit veel arbeid vergt.

Rantsoen van krachtvoer en stro

In de beginjaren voerde Rinie zijn geiten de nodige hoeveelheid ruwvoer, maar sinds 2002 is hij overgestapt op een rantsoen op basis van krachtvoer en stro. Hij is van mening dat zijn ruwvoerders niet volledig benut werden, zeker niet in de zomermaanden als door broei een deel van de kuilen verloren ging. Eigen grond heeft dit geitenbedrijf niet en machinewerk is niet echt aan Rinie besteed. Hij geeft sterk de voorkeur aan rust en regelmaat, wat voor geiten van groot belang is.

Met het huidige rantsoen weet hij precies wat zijn geiten het komende jaar zullen eten. In samenspraak met Cehave

in op basis van melkproductie en conditie; een geit die mager is komt daardoor terecht in een wat hogere productiegroep. Op het moment van ons bezoek, in juli, werkte Rinie met 2 productiegroepen; een hoog- en een laagproductieve groep met respectievelijk 5,5 en 3 kg melk. Als de temperatuur daalt, werkt Rinie opnieuw met meer productiegroepen. Hij droomt van een krachtvoerautomaat voor zijn geiten, zo kan elke geit individueel naar behoefte gevoerd worden. Op termijn wil hij gemiddeld 70 kg krachtvoer per 100 kg melk vervoederen. Rinie is erg tevreden over het stabiele rantsoen: "Ik zie niet meer vervetting bij mijn geiten dan toen ik nog ruwvoer gaf. Het belangrijkste is dat je de juiste hoeveelheid krachtvoeder per geit verstrekt. Ook zie ik

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

Rinie Raijmakers verdubbelde de stal in oppervlakte, waardoor de geiten meer ruimte hebben en ze meer melk kunnen produceren zonder aan gezondheid in te boeten.

(Eerst Luisteren, dan Adviseren). Rinie maakt gebruik van MPR (melkproductie-registratie), maar is zich ervan bewust dat dit duur is en veel tijd vraagt. Toch kan hij met deze gegevens aantonen dat zijn geiten hoge producties realiseren, wat maakt dat zowel zijn geiten als zijn bokken goed verkopen. Rinie geeft aan dat hij sinds de start van het geitenbedrijf in 1999 vooral aan de fokkerij geld verdiende.

Ook diergezondheid krijgt de nodige aandacht. Op het moment dat de geiten onthoort worden, worden ze ook gevaccineerd tegen clostridium en paratuberculose. Ook bekapt Rinie zelf de klauwen van de geiten omdat hij dan beter in de

werd een brok ontwikkeld waarin alle grondstoffen perfect met elkaar in balans zijn. Om naast deze brok voldoende ruw celstof aan de geiten aan te bieden, wordt stro, hooi en kunstmatig gedroogd gras bijgevoerd. In eerste instantie begon Rinie met een rantsoen op basis van stro, krachtvoer, geplette tarwe en bietenpulp. Maar doordat de geiten er enkel de tarwe uitzochten, kregen ze last van pensverzuuring. Door de uitgebalanceerde brok is dit probleem opgelost. Tot 2009 had Rinie 6 verschillende groepen geiten, elk met een eigen rantsoen. De meest productieve groep gaf 6 kg melk per dag, de minst productieve 3 kg. Rinie deelde de 6 groepen

niet meer schijndrachten dan voorheen. Schijndrachten zijn niet het gevolg van de hoeveelheid krachtvoer, maar ze hebben eerder te maken met de samenstelling van het voer. Een te hoog seleniumgehalte bijvoorbeeld heeft hier wel invloed. Voor mij is krachtvoer eigenlijk hetzelfde als ruwvoer, maar alleen met minder water erin." Over dat laatste valt misschien te discussiëren. Maar dat Rinie een duidelijke visie heeft op het houden van geiten is een feit. En daar begint alles mee. ■